

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

**Pandemi Sürecinde Dezavantajlı Gruplar İçin Geliştirilen Sosyal Politikalar:
Üsküdar Belediyesi Örneği**

**Social Policies Developed for Disadvantaged Groups During the Pandemic
Process: the Example of Üsküdar Municipality**

Salih BATAL

Doç. Dr., Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
salihbatal@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-3822-7417

Büşra KOÇ

Bilim Uzmanı, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yerel Yönetimler ve Kent Politikalar
busraakoc77@gmail.com
Orcid ID: 0000-0001-7452-7620

Öz: Covid-19 salgını birçok ülkeyi etkisi altına aldığı için pandemi olarak adlandırılmaktadır. Pandemi ile birlikte Dünya’da birçok değişiklik meydana gelmiştir. Türkiye’de kendi uhdesinde meydana gelen değişiklikleri yönetebilmek için kamu yönetim birimlerine önemli sorumluluklar vermiştir. Belediyeler de bu sorumlulukları üstlenen birimler arasında yer almaktadır. Belediyeler pandemi sürecinde gerek vatandaşlar gerekse sahip oldukları niteliklerden dolayı dezavantajlı gruplar içinde yer alan bireyler için birçok sosyal politika üretmişlerdir. Bu çalışmada, pandemi öncesinde belediyelerin sunduğu sosyal politikalar ile sosyal yaşamla bütünleşme imkânı bulan dezavantajlı grupların, pandemi sürecinde kente uyumlarının nasıl sağlandığını, örnek ilçe belediyesinin pandemi sürecinde dezavantajlı gruplar için yapmış olduğu çalışmalarını inceleyerek ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada, belediyelerin dezavantajlı gruplar için sunduğu hizmetlerin pandemi döneminde ne gibi değişikliklere uğradığı tespit edilip değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışma, kriz dönemlerinde belediyelerin rolüne dair yeni bir tartışma ortamı sunması bakımından önem arz etmektedir. İstanbul Anadolu yakasında yer alan Üsküdar Belediyesi çalışmanın örneklemi oluşturmuştur. Üsküdar Belediyesi’nin tercih edilmesinin nedeni; Üsküdar Belediyesi’nin küresel bir kent olan İstanbul’un, sınırları içerisinde yer alması ve sosyal hizmet sunumlarına yönelik bilgilerinin güncel ve erişilebilir olmasıdır. Üsküdar Belediyesi’nin pandemi döneminde birçok sosyal politika sunduğu, yeni hizmet sunumları gerçekleştirdiği ve belediyenin öncelikli hizmet alanını; yaşlılar, engelliler, çocuklar ve gençler oluşturduğu çalışmanın çıktıları arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel yönetimler, dezavantajlı gruplar, sosyal politika, pandemi, belediye.

Abstract: The Covid-19 outbreak is called a pandemic because it affects many countries. The pandemic has brought about many changes in the world. He gave responsibilities to the municipalities in order to manage the changes in Turkey. This study, it is aimed to reveal how the disadvantaged groups are adapted to the city during the pandemic process, by examining the studies done by the sample district municipality. Üsküdar Municipality,

Geliş Tarihi:20.01.2022

Kabul Tarihi:06.09.2022

Yayın Tarihi:31.12.2022

Atf: Batal, S. & Koç, B. (2022). Pandemi sürecinde dezavantajlı gruplar için geliştirilen sosyal politikalar: üsküdar belediyesi örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 1398-1411.

Doi: 10.33437/ksusb.1060691

located on the Anatolian side of Istanbul, formed the framework of the study. The reason why Üsküdar municipality is preferred; The fact that Istanbul, which is a municipality, is located within its borders and that its information on social service provision is up-to-date and accessible. The priority service area of the municipality, where Üsküdar Municipality offers many social policies and new service presentations during the pandemic period; The elderly, the disabled, children and young people are among the outputs of the study.

Keywords: Local governments, disadvantaged groups, social policy, pandemic, municipality.

GİRİŞ

Sosyal politikalar, kavram olarak ortaya çıkmadan önce dahi kamu yönetiminin ve yerel yönetimlerin bir parçası olarak kamu yönetimi sistemi içerisinde yerini almaktadır. Özellikle dezavantajlı gruplar için büyük önem taşıyan sosyal politikaların, yerel yönetimler tarafından sunulması sayesinde vatandaşlar bu hizmetlerden daha hızlı, doğru ve etkin olarak faydalanmaktadır. Dezavantajlı grupların yaşam koşullarını iyileştirmek ve kent hayatına dahil etmek sosyal politikaların ve yerel yönetimlerin öncelikli hizmet alanını oluşturmaktadır. Türkiye’de halka en yakın hizmet üretme ve yürütme birimleri olan yerel yönetimler, sosyal politikanın sunumuna yönelik önemli bir rol üstlenmektedir.

Yerel yönetim birimleri salgının meydana getirdiği olumsuzlukları gidermek için büyük bir mücadele vermişlerdir. Salgından etkilenenler arasında dezavantajlı bireylerde bulunmaktadır. Dezavantajlı bireylerin literatürde birçok gruba ayrıldığı görülmektedir. Dezavantajlı grupların şehre entegre olma sürecinde birçok sorun ile mücadele ettikleri ve yerel yönetimlerin de bu mücadelelerinde hayatlarını kolaylaştırmak için çeşitli politikalar ürettikleri bir gerçektir. Belediyelerin dezavantajlı gruplar için ürettiği sosyal politikaları analiz edebilmek için Üsküdar Belediyesi seçilmiştir.

Üsküdar Belediyesi’nin tercih edilmesinin nedeni; Üsküdar’ın İstanbul’un en eski ilçelerinden biri olması ve sosyal hizmet sunumlarına yönelik bilgilerinin güncel ve erişilebilir olmasıdır (istanbul.gov.tr, 2021). Çalışmada Üsküdar Belediyesi’nin pandemi sürecinde dezavantajlı gruplar için geliştirdiği sosyal politikalar yer almaktadır. Pandemi döneminde meydana gelen değişiklikleri daha iyi analiz edebilmek adına pandemi öncesine dair veriler çalışmada yer almıştır.

DEZAVANTAJLI GRUPLAR

Dezavantajlı gruplar ifadesinin kökeni İngilizce; Disadvantages groups, Fransızca groupes défavorisés’dir. Türkçe ’ye doğrudan batı dillerinden tercüme edilmiştir. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde dezavantajlı kelimesi “avantajlı olmama” anlamını taşımaktadır. Dezavantajlı gruplar kavramı yerine; özel gereksinimli bireyler, risk grupları, dışlanmış gruplar gibi ifadelere de rastlanılmaktadır. Dezavantajlı gruplara yönelik farklı tanımlara değinecek olursak; UNESCO tarafından cinsiyetleri, ekonomik durumları, din ya da politik statüleri(mülteci) etnik ve dilsel kökenleri nedeniyle daha az bütünleşme fırsatı olan insanlar dezavantajlı gruplar olarak tanımlanmıştır (Aykurt, 2020: 431).

Bir diğer tanıma göre dezavantajlı gruplar; sahip oldukları niteliklerden dolayı avantajlı konumda olma durumuna sahip olmayan gruplar ifade etmektedir. Toplumlarda bulunan bazı bireyler, parçası oldukları toplumun özelliklerinden dolayı daha dezavantajlı konumda bulunurlar. Etnik yapıları, dinleri, inançları ve ten renkleri gibi nedenlerle bireyler yaşadıkları toplumlarda dışlayıcı davranışlarla karşılaşabilmektedirler. Aynı zamanda eskiden hüküm giymiş ya da yeteneklerinde bir eksiklik olma durumu yüzünden de sosyal yaşamla bütünleşebilme ve çalışma hayatında yer alıp entegre olabilmeleri güçleşmektedir (Baydoğan, 2012: 3).

Sonuç olarak; dezavantajlı gruplar içerisinde bulunan bireyler, toplumun genelinin kullandığı ve ulaşabildiği, eğitim, sağlık, sermaye ve istihdam gibi sistemsel ve bireysel araçlara ulaşamayan ya da ulaşımında zorluk yaşayan gerek sosyal gerek siyasal hayata katılmayan veya katılımında güçlük çeken bireylerdir.

Yoksullar

Yoksul, geçiminde sıkıntı çeken, parası ve varlığı olmayan kimselerdir. Yoksulluk, gıda, barınma, kıyafet gibi temel insani ihtiyaçlara ulaşmakta zorlanmak ya da ulaşamamak olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluğun ortaya çıkış nedenleri ortak ya da farklı nedenler olarak ülkeden ülkeye değişmektedir. 21. Yüzyılda açlık sınırında hayatını idame ettiren yoksul bireylerin sayısı artmaktadır. Dünyada her 5 kişiden biri farklı nedenlerden dolayı yoksulluk çekmektedir (Uzunay, 2016: 20). Türkiye’de yoksulluk oranı medyan gelirin %50’sine göre 15.0 iken, medyan gelirin %60’ına göre 21,9 olmuştur. (TÜİK, 2021). Yoksul bireylerin yaşadığı dezavantajı ortadan kaldırmak amacıyla ülke içindeki yönetim birimleri çeşitli politikalar üretmektedir.

Engelliler

Engellilik, bireyin doğuştan gelen ya da yaşamının ilerleyen safhalarında meydana gelen fiziksel veya zihinsel bozukluğunun bulunmasıdır. Bu bozukluk bireyin günlük faaliyetlerini yerine getirmesini olumsuz etkilemekte veya faaliyetlerini yerine getirememesine sebep olmaktadır. Engelli bireyler fiziki veya psikolojik nedenlerden dolayı sağlık problemleri yaşayan bireyleri kapsamaktadır.

Ulusal Engelli Veri Sisteminin sunduğu bilgilere göre ülkemizde 2.511.950 engelli birey bulunmaktadır. Engelli bireylerin 1.414.643’ü erkek, 1.097.307’si kadındır (İstatistik Bülteni, 2021). Ulusal Engelli Veri Sistemi kaydı dışında da engelli bireylerin olduğu bilinmektedir. Kayıt dışı olan engelli bireylerle birlikte Türkiye nüfusunun %16,2’sinin engelli bireylerden oluştuğu engelliler konfederasyonunun sunduğu sayısal veriler arasında yer almaktadır (Engelliler Konfederasyonu, 2021).

Kadınlar

Dezavantajlı gruplar arasında kadınların yer alması, kadınların geleneksel yapıdan süregelen bakış açısıyla cinsiyete dayalı iş bölümünden kaynaklanmaktadır. Kadınlar toplum tarafından onlara atfedilen rol ve görevler içerisinde birçok alandan uzak kalmaktadır. Eğitim ve öğretime dahil olma, çalışma hayatında yer alma, siyaset gibi alanlara katılımda zorluk çekmektedirler. Ayrıca kadınlar, erkeklere kıyasla şiddetle daha fazla karşı karşıya kalmaktadırlar (Yiğitbaş, 2020: 368).

Kız çocuklarının okula gönderilmemesi, daha az değerli görülen işin kadınlara yaptırılması, bazı meslek profillerine ait istihdam alanlarında kadınların bulunmasının hoş karşılanmaması gibi durumlar örnek gösterilebilir. Kadınların istihdam oranına katılımı düşüktür. Kırsal kesimde yaşayan kadınların çalışma oranı %37,5 kentlerde yaşayan kadınların çalışma oranı %24,8 olarak tespit edilmiştir (Ünlü, 2019: 18).

Mülteciler / Göçmenler

Göç, insanların çeşitli sebeplerden dolayı bireysel veya topluluklar halinde yaşadıkları yeri kısmen veya kalıcı veya geçici değiştirmeleridir. Göçmen ise göç olayını gerçekleştiren ya da gerçekleştirmeye maruz bırakılan kişidir. Her ne kadar göç etmeye maruz kalsalar da göç etmeyi gönüllü olarak isteyen kişilere de göçmen denilmektedir. Burada gönüllü olarak göç etmeyen çatışma ve zulümden kaçarak göçe maruz kalan kişiler ortaya çıkmaktadır ve bu kişilere mülteci denilmektedir.

Çocuklar ve Gençler

Birleşmiş Milletler’in yayınladığı Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesine göre, kanunlarda daha erken reşit olma hali dışında, her insan onsekiz yaşına kadar çocuk statüsünde yer almaktadır (BM, 2020, Md: 1). Türkiye’de de reşit olma yaşı olarak 18 olarak referans alınmıştır (Türk Medeni Kanunu, Md: 11). Türkiye’de 18 yaşının altında bulunan çocuk sayısı TÜİK 2020 yılı verilerinde göre 22 milyon 750 bin 657’dir. Bu sayı 83 milyon 614 bin 362 kişilik Türkiye nüfusunun %27,2’sine tekabül etmektedir (TÜİK Veri Portalı, 2021).

On sekiz yaşını geçen her çocuk genç olma sürecine girmiştir. UNESCO tarafından gençlik dönemi 15-25 yaş aralığında sayılırken, Birleşmiş Milletler’e göre bu yaş aralığı 12-24 olarak belirlemiştir (Korkut ve Tuna Uysal, 2017: 566). Türkiye’de TÜİK’in 15-24 arasında genç olarak açıkladığı oran %15,4’dür. Bu oran 12 milyon 893 bin 750 bin genç bireye tekabül etmektedir. Erkekler genç nüfusun

%51,3'ünü oluşturmaktadır. Kadınlar ise bu nüfusun %48,7'sini oluşturmaktadır (TÜİK Veri Portalı, 2021).

Yaşlılar

Yaşlılık kavramı çağlara ve toplumlara göre farklılık göstermektedir. Yaşlanma ruhsal ve fiziksel yönden gerileme barındıran bireysel bir değişimdir. Türkiye nüfusunun %9,5'ini yaşlılar oluşturmaktadır. Bu oran 7 milyon 953 bin 555 kişiye tekabül etmektedir. Yaşlı nüfusunun %44,2'sini erkek nüfus oluştururken %55,8'ini kadın nüfus oluşturmaktadır (TÜİK Veri Portalı, 2021). Yaşlılar sosyal hayatın birçok alanında, yaşı nedeni ile gösterilen farklı tavır, hareket, ön yargı, eylem ve kurumsal düzenlemeler ile karşılaşabilmektedirler. Yaşlıların karşılaştıkları bu ayrımcılıkları azaltmak ve kente uyumunu sağlayabilmek için yerel yönetimler çeşitli hizmetler sağlamakta ve sorumluluklar üstlenmektedir.

COVID-19 ve PANDEMİ

Koronavirüs olarak bilinen Covid-19 salgını, ilk olarak Çin'in Vuhan şehrinde ortaya çıkmıştır. Hastalık, 2019 Aralık ayı sonunda ateş, öksürük, nefes darlığı olarak solunum yolu belirtileri yaşayan bir grup hastada gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020 tarihinde tanımlanmıştır. Vuhan şehrinde kurulan deniz ürünleri ve hayvan pazarından ortaya çıktığı tespit edilen salgın insandan insana bulaşarak Vuhan şehrinde Çin'in tamamını sarmış ve ülkeler arası hareketlilik nedeniyle tüm dünyaya yayılarak etkisi altına almıştır. Türkiye'de ilk Covid-19 vakası 11 Mart 2020'de tespit edilmiştir. Virüse bağlı ilk ölüm ise; 15 Mart 2020'de yaşanmıştır.

2020 yılı içerisinde toplamda 18.013 yataklı 13 adet şehir hastanesi açılmıştır. Bu hastaneler; 1.595 yataklı Adana, 1.038 yataklı Elazığ, 1.081 yataklı Eskişehir, 830 yataklı Isparta, 1.607 yataklı Kayseri, 558 yataklı Manisa, 1.330 yataklı Mersin, 475 yataklı Yozgat, 1.355 yataklı Bursa, 3.732 yataklı Ankara, 2.682 yataklı İstanbul İkitelli 1.250 yataklı Konya Karatay, 480 yataklı Tekirdağ Şehir Hastanesidir. (Sağlık Bakanlığı, 2020 Faaliyet Raporu: 18)

Virüsün bulaşma riskini en aza indirmek için kullanılan maskelerin yetersizliğinden dolayı devlet kendi elinde bulunan birçok kurumunda maske üretimine başlamıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı halk eğitim merkezleri, meslek liseleri, gençlik merkezleri, Millî Savunma Bakanlığı'na bağlı dikimevleri, Adalet Bakanlığı'na bağlı cezaevleri gibi birçok kurumda maske üretimi gerçekleşmiştir (sosyalpolitika.fisek.org, 2021). Aynı şekilde virüsten korunabilmek adına kullanılan dezanfektanlar da yetersiz kalmış bu nedenle devletin birçok kurumu üretim için sorumluluk üstlenmiştir.

Devletin sağlık sektörünün yanı sıra sosyal alanda da birçok tedbir almıştır. Tedbirler kapsamında, işyerleri belirli bir süre kapatılmış, +65 yaş üzeri yaşlılara, kronik rahatsızlığı olan hastalara, belirli yaş aralığındaki çocuklara ve gençlere sokağa çıkma kısıtlaması getirilmiştir. Yüz yüze verilen eğitimden çevrim içi ortama geçiş yapılmış sınavların büyük çoğunluğu yine çevrim içi sistem üzerinden gerçekleşmiştir. Covid-19 salgını, birçok ülkeyi etkisi altına alması nedeniyle pandemi olarak adlandırılmaktadır (Ceran Karataş, 2020: 3-5).

YEREL YÖNETİMLER

Yerel yönetimler aynı yörede birlikte yaşamaktan doğan fiili durumların yarattığı ihtiyaçları karşılamak adına kurulan, karar organları seçmenler tarafından seçim ile oluşturulan, idari ve mali alanlarda özerk kamu tüzel kişileridir. Türk kamu yönetimi sistemi içerisinde yerel yönetimler, 'yer yönünden yerinden yönetim' esasına uygun olarak yürütülmesi adına oluşturulan kuruluşlardır. (Tiyek, 2012: 60).

Ülkemizde yerel yönetim kuruluşları; Belediyeler, köyler ve il özel İdareleridir.

Belediyeler, belde sakinlerinin ortak ihtiyaçlarını karşılayan, seçim yoluyla karar organları oluşturulan, idari özerkliğe ve mali özerkliğe sahip olan kamu tüzel kişileridir (Belediye Kanunu, Madde: 3). Belediyeler 5393 sayılı Belediye Kanunu'na tabidir. Ancak nüfusu 750.000'den fazla olan belediyeler büyükşehir belediyesi statüsünde yer almaktadır. Bu nedenle büyükşehir belediyeleri 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'na tabidir. Yerel yönetim kuruluşları içerisinde belediyeler, en önemli

kuruluş niteliği taşırlar. Belediyeler; belediye meclisi, belediye başkanı ve belediye encümeninden oluşmaktadır (Atmaca, 2013: 171).

5302 Sayılı Kanunu'na tabi olan il özel idareleri, idari ve mali yönden özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir. Karar organları seçilerek oluşturulan il özel idarelerinin temel görevi il sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamaktır. Büyükşehir olmayan illerde kulan İl Özel İdareleri'nin görev alanı tüm il sınırını kapsar. İl özel idareleri; il genel meclisi, il encümeni ve validen oluşmaktadır (İl Özel İdaresi Kanunu, Madde: 3-4-5).

İl özel idaresi hizmetleri, vatandaşlara en uygun yöntemler ile en yakın yerlerde sunulur. Hizmet sunumunda, hizmet verilecek vatandaşların durumlarına en uygun yöntemler uygulanır. İl özel idaresi başında bulunan vali, hizmetlerin il içerisinde ki kamu kuruluşları ve mahalli idareler arasında uyum ve bütünlük içerisinde yürütülmesine yönelik koordinasyonu sağlamla görevlidir (Tunay, 2012: 60).

Köyler 442 sayılı kanuna tabi en küçük yerel yönetim birimleridir. Köylerin nüfusları 2000'den azdır (Köy Kanunu, Madde:1-2). Köyler, insanların topluca bir arada yaşama ihtiyaçlarının ve alışkanlıklarının nihayetinde ortaya çıkmış küçük yerleşim birimleridir. Köy idareleri; muhtar, köy derneği ve ihtiyar meclisinden oluşmaktadır.

SOSYAL POLİTİKA

Devletin vatandaşların refahını sağlama, toplumdaki eşitsizlikleri düzeltmek, dezavantajlı grupların şartlarını iyileştirmek ve maddi manevi zayıf bireylere yardım etmek için müdahalelerde bulunması sosyal politika olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda sosyal politika, toplum hayatında meydana gelen tüm problemlerle ilgilenir. Sosyal politika dar anlamda sosyal politika ve geniş anlamda sosyal politika olarak iki tarif kategorisine ayrılarak incelenmektedir. Dar anlamda sosyal politika, işçi ile işveren sınıfları arasında bulunan ilişkileri düzenlemeye, çıkar çatışmalarını ortadan kaldırmaya odaklanır. Geniş anlamda sosyal politika; toplumsal hayatta meydana gelen tüm problemlere odaklanır.

Sosyal politika Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi ile ortaya çıkmıştır. Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi birbirini tamamlayan etkilere sahip olan ve yaklaşık aynı zamanlarda gerçekleşmiş gelişmelerdir. Fransız ihtilali, ekonomik ve toplumsal ilişkilerin gelişmesini sağlayan fikirlerin oluşmasına zemin hazırlamış ve siyasal yapıları değiştirmiştir. Sanayi Devrimi ise hem ekonomik hem de teknolojik değişimler meydana getirmiş bir yandan sosyal politikanın doğuşunu, Sanayi Devrimiyle ortaya çıkan kavramlar üzerinden belirlemiştir. Sanayi Devrimi sosyal politikanın bir bilim dalı olarak ortaya çıkışını hazırlamış bununla birlikte kapitalist ekonomik sistemi ve işçi sınıfını beraberinde getirmiştir.

Sosyal politika doğası itibarıyla tüm toplumu kapsayıcı bir nitelik taşıır. Toplum içerisinde bulunan dezavantajlı kesimlere göre sosyal politika diğer kesimlere nazaran çok daha büyük önem arz etmektedir. Aynı toplumun üyesi olan bireyler arasında ortadan kaldırılabilir engellerin uygulanacak politikalar aracılığıyla aşılması ve bireylerin en azından belirlenen standart bir hayat kalitesine ve fırsat eşitliğine ulaştırılması sosyal politikaların başlıca amacıdır. Tam anlamıyla bir eşitliği ifade etmese de sosyal politikalar en azından dezavantajlı konumdaki bireylerin toplumun üyesi değer bireylere eş değer bir standarda kavuşturulması amaçlamaktadır. Bu nedenle sosyal politika ekonomik, sosyal ve siyasi dönüşümlerden doğrudan etkilenen bir alandır. Aynı zamanda, dezavantajlı gruplar içerisinde kabul edilen bireylerin toplumdaki konumları, siyaset üzerinde sahip oldukları etki ve nüfus içerisindeki payları, belirlenecek ve uygulanacak olan sosyal politikaların oluşum sürecini yönlendirici bir etkiye sahiptir (Çobanoğlu, 2019: 11-12).

YEREL YÖNETİMLER İLE SOSYAL POLİTİKALARIN İLİŞKİSİ

Devletler vatandaşlarına merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin iş birliği ile eğitim, sağlık, barınma, çalışma ve kültürel olanaklar sağlayan ve bunun için gereken düzenlemeleri yapan örgütsel kurumlardır. Yerel yönetimler ise, sunduğu geleneksel kentler hizmetlerin yanında, bölgede yaşayan vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal politikalar üreten bir yapılanmadır. Yerel yönetimler sosyal yapı bakımından bütün ancak yapı bakımından bölgesel kuruluşlardır (Uzunay, 2016: 42). Yerel yönetimlerin, kentleşmenin hızlanması ve toplumsal yapının değişmesi ile birlikte sosyal politikalar alanında hizmetleri artmaya başlamış ve değişen koşullarda hizmet üreten ve merkezi yönetimden daha

etkin bir uygulayıcı konumuna gelmiştir. Merkez ve yerel ölçekli oluşturulan sosyal politikalar genellikle ortak bir hedef doğrultusunda hareket eder. Ancak yerel sosyal politikalar, yerel bölgenin sosyal ve ekonomik yapısına hitap edecek şekilde tasarlanmaları ile ön plana çıkmaktadır. (Yılmaz, 2021: 43).

Türkiye’de yerel yönetim yapılanması içerisinde sosyal politikalar, 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nda ele alınmıştır. Belediye Kanunu’nun 14. Maddesi’nde belediyeler; sosyal hizmet ve yardım, kültür ve sanat başta olmak üzere, gençlik ve spor hizmetleri, nikah hizmetleri, meslek ve beceri kazandırmaya yönelik hizmetler için yetki ve sorumluluk verilmiştir. Ayrıca büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 50.000’i geçen belediyelere, çocuklar ve kadınlar için koruma evleri açma sorumluluğu verilmiştir. Bu maddede belediyelere gerek öğrencilere gerekse amatör spor kulüplerine malzeme tedarikinde bulunma ve ihtiyaç duyulan gerekli desteği sağlama yetkisi tanınmış ancak bu yetki bir zorunluluğa bağlanmamış belediyelerin inisiyatifine bırakılmıştır. Yine bu inisiyatif dahilinde belediyelere, her türlü amatör spor yarışma tertip etme, yurt dışı ve yurt içi müsabakalarda üstün başarı gösteren ya da derece alan sporculara ancak belediye meclisi kararı neticesinde ödül verebilme yetkisi de tanınmıştır.

5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun 79. Maddesinde düzenlenen gönüllü katılım hususu belediyeler için önem arz etmektedir. Bu madde belediyelere, kütüphane, eğitim, sosyal hizmet ve yardım, sağlık gibi alanlar başta olmak üzere yaşlılara, çocuklara, engellilere, dar gelirli olanlara ve kadınlara kısacası dezavantajlı gruplara yönelik hizmet oluşturulması ve sunulmasında gönüllü katılımın sağlanmasına yönelik olanak tanımaktadır. Gönüllü katılım ile belediyeler daha fazla insan gücü ile hizmet ulaştırma noktasında daha hızlı ve daha etkin olabilmektedirler. Sosyal hizmetler başta olmak üzere hizmet sunumunda gönüllü katılımın uygulanması belediyeler için çalışanlara ayrılan ödeneğin gönüllüler aracılığı ile hizmetten faydalanan vatandaşlara ya da başka bir hizmet sunumuna aktarılması açısından önemli bir husustur. Görevlilere yönelik maddi harcamada bulunmayan belediye bu kaynağını başka bir hizmet sunumu için kullanabilmektedir. Bu da gönüllü katılım hususunun belediyeler için önemini ortaya koymaktadır.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun 7. Maddesinde belediyelere sosyal politikalara yönelik yetkiler tanınmaktadır. Bu yetkiler dahilinde büyükşehir belediyeleri, vatandaşların sağlığı, eğitimi ve gerekli kültür hizmetlerini gerçekleştirmek için ilgili hizmete yönelik binalar inşa edebilir, merkezler oluşturabilir ve tesisler kurabilirler, büyükşehir belediyeleri yaşlılar, engelliler, çocuklar ve gençler, kadınlar için sosyal ve kültürel hizmetler gerçekleştirebilmek adına, meslek ve beceri kursları açabilirler. Belediyelere, tabi oldukları kanunlarda sosyal hizmet sunumları için birçok yetki tanınmış ve sorumluluk verilmiştir. Kanunlarda gerçekleştirilmesi gereken bazı hizmetler ise belediyelerin inisiyatifine bırakılmıştır. Belediyeler kanunda belirtilen sosyal hizmetleri hayata geçirerek hem dezavantajlı grupların daha yaşanılabilir bir kentte var olmalarını sağlamaya çalışmakta hem de kent hayatına katılımında daha aktif olmalarını teşvik etmeye çalışmaktadırlar.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun 6. Maddesine göre, il özel idareleri sunulan hizmetler mahalli müşterek olması şartıyla, sosyal hizmet ve yardımda bulunabilir ve dar gelirli vatandaşlar ile yoksullara küçük işletme sahibi olmaları için belirli şartlar içerisinde mikro kredi desteği sağlayabilmektedirler. Çocuklar için çocuk yetiştirme yurtları ve çocuk yuvaları oluşturabilirler. Belediye kanununda düzenlenen gönüllü katılım hususu İl Özel İdaresi Kanunu’nun 65. Maddesinde yer almaktadır. İl özel idarelerine bu görev, il içerisinde dayanışmayı ve katılımı sağlamak ve sunulan hizmetler de hem etkinlik oluşturmak hem de tasarruf sağlamak için verilmiştir. Gönüllü katılım kapsamında il özel idareleri; engellilere, dar gelirli olanlara, yaşlılara, kadın ve çocuklara yönelik hizmetleri gönüllü katılan vatandaşların iş birliği ile oluşturmakta ve sunmaktadır.

ÜSKÜDAR BELEDİYESİNİN PANDEMİ SÜRECİNDE DEZAVANTAJLI GRUPLARA SUNDUĞU HİZMETLER

Üsküdar, İstanbul’un Anadolu yakasında, Beykoz, Kadıköy, Ataşehir ve Marmara denizi ile İstanbul Boğazının birleştiği yerde konumlanan bir ilçedir. İlçede 35.7 kilometrekare içerisinde 533.570 bin vatandaş yaşamakta ve 33 mahalle yer almaktadır (Üsküdar Belediyesi, Sayılarla Üsküdar, 2021). İlçe, ev sahipliği yaptığı tarihi yapıları ile birçok turistini ilgisini çekmektedir.

Üsküdar'da bulunan vatandaşlara yönelik belediyenin yıllık hazırladığı 2019 ve 2020 yılı bütçe ve gerçekleştirme oranları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. Üsküdar belediyesi 2019/2020 yılı gelir tablosu

Yıl	Bütçe	Gerçekleşme Oranı ₺	Gerçekleşme Oranı %	Gelirlerin Giderleri Karşılama Oranı
2019	750.000.000₺	629.379.803,29₺	83,92%	88,64%
2020	750.000.000₺	823.712.477,66₺	109,83%	120,17%

Üsküdar Belediyesi'nin 2019 yılı bütçesi 650.000.000₺'dir ancak Belediye Meclis onayı ile 100.000.000₺ ek bütçe yapılarak 750.000.000₺ olmuştur. 2019 yılı gelir bütçesi %83,92'lik gerçekleştirme oranı ile 629.376.803,29₺'dir (Üsküdar Belediyesi, 2019 Yılı Faaliyet Raporu: 40). Gelirlerin giderleri karşılama oranı %88,64 olmuştur. Belediyenin 2020 yılı gelir bütçesi 750.000.000 ₺'dir. 2020 yılı gelir bütçesi %109,83'lük gerçekleştirme oranı ile 823.712.477, 66'₺ olmuştur. Bu bağlamda gelirlerin giderleri karşılama oranı %120,17'dir (Üsküdar Belediyesi, 2020 Yılı Faaliyet Raporu: 42).

Üsküdar Belediyesi'nin Pandemi Sürecinde Dezavantajlı Gruplara Yönelik Sunduğu Sosyal Politikalar

Üsküdar Belediyesi dezavantajlı grupları kapsayarak sunduğu sosyal politikalar için 2019 yılında toplam bütçesinden 70.567,050₺ ile %10,73'lük bir pay, 2020 yılında 60.365.000₺ ile %8,04'lük bir pay ve 2021 yılında ise 158.111.000₺ ile %7,682'lik bir pay ayırmıştır. (Üsküdar Belediyesi, 2019, Mali Performans Programı: 99-101, Üsküdar Belediyesi, 2020, Mali Performans Programı: 83-91, Üsküdar Belediyesi, 2021 Mali Performans Programı: 89-91).

Tablo 2. Üsküdar belediyesi'nin sosyal politikalara ayırdığı pay

Yıl	Toplam Bütçe	Ayrılan Pay
2019	70.567,05₺	10,73%
2020	60.365,000₺	8,04%
2021	158.111,000₺	7,68%

Belediyenin ayırmış olduğu bu kaynaklar ile dezavantajlı gruplara sunduğu hizmetler aşağıda başlıklar halinde yer almaktadır.

Yaşlılar

2019 yılı mali performans programında yer alan bilgilere göre; Destek kart yardımı yapılan 5.793 kişi içerisinde, sıcak yemek hizmeti verilen 459 kişi içerisinde, sosyal yardımda bulunulan 3.000 kişi içerisinde, evde verilen hemşire hizmeti uygulamasından yararlanan 4.500 kişi içerisinde, belediyenin sosyal destek müdürlüğü tarafından hastaneye yönlendirilen 1.782 kişi içerisinde, ambulans hizmeti sağlanan 8.695 kişi içerisinde, yakacak yardımı yapılan 1.136 kişi içerisinde ve evine doktor tahsis edilen 267 kişi içerisinde sayıları tam olarak belirlenemeyen yaşlı vatandaşlar yer almaktadır. Bu hizmetlerin haricinde belediye doğrudan 1.084 yaşlı vatandaşa maddi manevi hizmet sağlamıştır.

2020 yılı mali performans programına göre sıcak yemek hizmeti sağlanan 400 yardıma muhtaç ve yalnız yaşayan kişi içerisinde, evde hemşirelik hizmeti sağlanan 3.000 kişi içerisinde, ambulans hizmeti sağlanan 7.500 kişi içerisinde, sıcak yemek hizmeti sağlanan 440 kişi içerisinde, destek kart yardımı yapılan 5.234 kişi içerisinde, yakacak yardımı yapılan 500 kişi içerisinde belediyenin sosyal destek hizmeti tarafından hastaneye yönlendirilen 760 kişi içerisinde, belediye tarafından evlere sağlanan 400 evde doktor hizmetinden yaşlılarda yararlanmıştır. Ancak bu hizmetlerden yararlanan yaşlıların oranı net olarak bilinmemektedir. Bu hizmetlerin haricinde belediye doğrudan 5.891 yaşlıya maddi manevi hizmet sağlamıştır.

2021 yılı performans programına bakıldığında edinilen bilgiler şu şekildedir; sıcak yemek hizmeti verilen 420 kişi içerisinde, yakacak yardımı yapılan 1.500 kişi içerisinde, destek kart yardımı yapılan 5.500 kişi içerisinde, belediyenin sosyal destek müdürlüğü tarafından hastaneye yönlendirilen 2.250

kişi içerisinde, gerekli durumlarda sağlanan 7.750 ambulans hizmetinden faydalanan kişiler içerisinde ve evde verilen doktor hizmetleri kapsamında 410 kişi içerisinde sayıları net olarak ifade edilmemiş yaşlı bireyler bulunmaktadır. Belediyenin bu yardımlar dışında doğrudan yardım ettiği yaşlı vatandaşların sayısı 810'dur. Belediyenin 2021 yılında uygulamaya koyduğu yaşlı ve genç arasında köprü kurabilmek adına pandemi sürecinde risk grubunda buldukları için evde kalmak zorunda olan yaşlıların, gençler aracılığıyla psikososyal desteğini sağlamaya yönelik "Araman Yeter" projesinin protokolü imzalanmıştır. Proje kapsamında 65 yaş ve üzeri 500 yaşlıya 25 gönüllü üniversite öğrencisi ile destek sağlamak amaçlanmıştır.

Tablo 3. Yaşlılara yönelik sunulan hizmetler

Hizmet Yılı	Hizmetler	Faydalanan Kişi Sayısı	
		Hizmetlerden Faydalanan Toplam Kişi Sayısı	Doğrudan yaşlılara Sunulan Hizmetler
2019	Destek Kart Yardımı, Sosyal Yardım, Yakacak Yardımı, Sıcak Yemek İkramı, Evde Hemşire Hizmeti, Ambulans Hizmeti, Evde Doktor Hizmeti, Alzheimer Hobi Merkezi, Yatalak Hasta Bakım Odaları, Belediye Müdürlüğünce Hastaneye Yönlendirilme Hizmeti, Maddi Manevi Yardım.	25.632	1.084
2020	Destek Kart Yardımı, Sosyal Yardım, Yakacak Yardımı, Sıcak Yemek İkramı, Evde Hemşire Hizmeti, Ambulans Hizmeti, Evde Doktor Hizmeti, Alzheimer Hobi Merkezi, Yatalak Hasta Bakım Odaları, Belediye Müdürlüğünce Hastaneye Yönlendirilme Hizmeti, Maddi Manevi Yardım.	18.234	5.891
2021	Destek Kart Yardımı, Sosyal Yardım, Yakacak Yardımı, Sıcak Yemek İkramı, Evde Hemşire Hizmeti, Ambulans Hizmeti, Evde Doktor Hizmeti, Alzheimer Hobi Merkezi, Yatalak Hasta Bakım Odaları, Belediye Müdürlüğünce Hastaneye Yönlendirilme Hizmeti, Maddi Manevi Yardım, Boğaz Turu, Süper Hizmet Birimi, Araman Yeter Projesi.	18.250	1.310

Not: Hizmetlerden faydalanan toplam kişi sayısı içerisinde yaşlılarda yer almakta ancak yaşlıların sayısı bilinmemektedir.

Belediyenin 2020 ve 2021 yılı pandemi döneminde yaşlılara sunduğu hizmetler, risk grubu olarak tanımlanan yaşlıların kentten kopmamalarını sağlamaya yönelik olmuştur. Bu bağlamda kente aidiyet duygusunu kaybetmemeleri ve kentten kopmamaları için pandemi süreci boyunca sokağa çıkma kısıtlaması sürecinde sokağa çıkmaktan mahrum kalan ve sadece belli saat aralığında dışarı çıkan 65 yaş ve üzeri yaşlılar için, sokağa çıktıkları belli saatlerde Covid-19 tedbirleri kapsamında Valide Sultan Gemisi ile ücretsiz Boğaz turu düzenlenmiştir.

Üsküdar Belediyesi pandemi öncesinde Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğüne bağlı olarak Süper Hizmet Birimini kurmuştur. Bu birim, vatandaşların; istek, talep, öneri ve şikayetlerini ilgililere iletmekte ve sonuçlanmasına kadar olan süreci takip etmektedir. Süper Hizmet Birimi pandemi sürecinde valiliğin vatandaşlara yardım etmek için kurduğu İstanbul Vefa İletişim Merkezi ile koordineli bir şekilde çalışmıştır.

Üsküdar Engelsiz Yaşam Merkezi içerisinde kurulan Alzheimer Hobi Merkezi, Alzheimer hastaları için öğretici etkinlikler yapılmakta ve hastalığın sürecini yavaşlatıcı çalışmalar sürdürmektedir. Belediyenin yatalak hasta yakınlarının yükünü hafifletebilmek ve kişisel hayatlarında bir günü akılları hastalarında kalmadan kendilerine ayırabilmeleri için hayata geçirilen Yatalak Hasta Bakım Odaları hizmeti mevcuttur. Hasta bakıcı, sosyolog ve hemşirelerin bulunduğu merkezde, yatalak hastalar 1 gün boyunca bakılmaktadır. Bir diğer hizmet olarak belediye tarafından yaşlılara sunulan her ay temizlik hizmeti, pandemi nedeni ile daha titiz bir şekilde sunulmaya başlanmasının yanı sıra pandemiden dolayı 65 yaş ve üzeri sokağa çıkmayan yaşlıların, kumanya yardım paketi, market alışverişi, sağlık talepleri gibi ihtiyaçları belediye ekipleri tarafından karşılanmaktadır.

Kadınlar

Kadın El Emeği Pazar Yeri (KÜP) Projesi, kadınların ürettiği ürünleri pazar yerlerinde satmalarını destekleyen bir projedir. Bu proje kapsamında 2019 yılında 4.396 kadın pazarda ürettiği ürünleri satmak amacı ile tezgâh açarken bu oran 2020 yılının ilk yedi ay verisine göre 1.485'e gerilemiştir.

Pandemi nedeniyle gerileyen bu sayının 2021 yılında 2530'a yükseldiği ulaşılan bilgiler arasında yer almaktadır (Üsküdar Belediyesi, 2021 Yılı Mali Performans Programı: 53).

Tablo 4. KÜP projesine katılımın yıllara göre oranı

	2019	2020	2021
Kadın El Ürüleri Pazaryerleri (KÜP) Projesi Kapsamında Kadınların Semt Pazarlarında Açtığı Tezgah Sayısı	4.396	1.485	2.530

Üsküdar Belediyesi 2021 yılında açmış olduğu Üsküdar Kadın ve Aile Danışma Merkezi ile kadın ve çocuklara meslek atölyeleri, çocuk atölyeleri, hukuki destek, psikolojik destek ve ekonomik destek gibi alanlarda yapacakları yönlendirmelerle kadınların yanında olmayı amaçlamıştır. Sunulan bir diğer hizmet, Üsküdar Belediyesi, anneler günü vesilesiyle hediye olarak Anneler Günü hediye duyurusuna başvuru yapan 6 binden fazla vatandaşa, pandemi dolayısıyla ev dışı ziyaret gerçekleştirerek morsalkım fidelerini teslim etmiştir. (uskudar.bel.tr, 2021)

Çocuklar ve Gençler

2019 yılı mali performans programında yer alan verilere göre çocuklara yönelik, tiyatro ve animasyon gösterileri başta olmak üzere 300 kültür sanat etkinlikleri düzenlenmiştir. Bu etkinliklere 40.000 kişi katılmıştır. Belediye, çocuklar ve gençlerin ücretsiz faydalanmaları için yaz ve kış spor okullarını kurmuştur. Yaz spor okullarından faydalanan 1.750, kış spor okullarından faydalanan 1.500 çocuk ve genç olmuştur. Çocuklara sporu sevdirebilmek adına 15 adet faaliyet düzenlenmiştir. 2019 yılında 45.700 Çocuk Bilgi Evleri'nden ve Çocuk Akademisi'nden faydalanmıştır. Bilgi Evleri ve Çocuk Akademisinde 18 turnuva gerçekleşmiş bu turnuvalara 20.000 çocuk katılmıştır. Bilgi Evleri ve Çocuk Akademisinde 18 yarışma düzenlenmiş bu yarışmalara 20.000 çocuk katılmıştır. Çocuk ve gençler için 160 kültürel gezi düzenlenmiş, bu gezilere 20.000 çocuk ve genç katılmıştır. Belediye tarafından öğrencilere 28 adet ücretsiz kurs hizmeti sağlanmış bu hizmetten 78.900 öğrenci faydalanmıştır. 2.200 çocuk, Çocuk Üniversitesi'nden, 22.000 liseli Üsküdar Gençlik Akademisi'nden, 10.000 üniversiteli genç Üsküdar Gençlik Merkezi'nden faydalanmıştır.

2020 yılı mali performans programına göre 37.000 çocuk Bilgi Evi ve Çocuk Akademisi'nden faydalanmıştır. Bilgi Evleri ve Çocuk Akademileri 20.000 öğrencinin katılımı ile 20 turnuva düzenlemiş 15.000 öğrencinin katılımıyla 40 yarışma düzenlemiştir. 35 adet Etüt ve Kurs Merkezi'nden 100.000 öğrenci faydalanmıştır. 2.200 çocuk, Çocuk Üniversitesi'nden, 22.000 liseli Üsküdar Gençlik Akademisi'nden, 14.000 üniversiteli genç Üsküdar Gençlik Merkezi'nden faydalanmıştır. Belediye tarafından 80 yetim çocuğa Fevziye Meriç Çocuk Destek Eğitim Merkezi'nde rehabilitasyon hizmeti sağlanmıştır. Üsküdar'ın Burhaniye mahallesinde öğrenciler için inşa edilen Burhaniye Erkek Öğrenci Yurdu'ndan 132 öğrenci faydalanmış ve pandemi nedeniyle örgün eğitimden çevrim içi eğitime geçen öğrenciler için 4.250 adet tablet yardımı yapılmıştır. Evden çıkamayan çocukların gelişimine destek olmak için 1.200 aileye "dikkat güçlendirme puzzle" seti dağıtılmıştır. Çocuklar ve gençler için 100 kültürel gezi planlanmış ancak sadece 26'sı gerçekleşmiş, bu gezilere toplamda 30.000 kişinin katılması beklenirken bu sayı 3.812 ile sınırlı kalmıştır. Belediyenin düzenlediği yaz spor etkinliğine 1.500 kişi, kış spor etkinliğine 5.132 kişi katılmıştır.

2021 yılı mali performans programına göre, çocuklar ve gençler için 110 kültürel gezi düzenlenmiş bu gezilere 32.500 kişi katılmıştır. Çocuklar için 2021 yılında 275 adet kültür ve sanat etkinliği düzenlenmiş bu etkinliklere 25.000 kişi katılmıştır. Bilgi Evi ve Çocuk Akademisi'nden 37.250 öğrenci faydalanmış, düzenlenen 22 turnuvaya 21.000 kişi katılmıştır. Bilgi Evi ve Çocuk Akademisi tarafından düzenlenen 45 yarışmaya 15.250 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin eğitimlerine destek olabilmek için düzenlenen 37 adet Etüt ve Kurs Merkezleri'nden 100.000 öğrenci yararlanmıştır. 2.200 çocuk, Çocuk Üniversitesi'nden, 22.250 liseli Üsküdar Gençlik Akademisi'nden, 14.500 üniversiteli genç Üsküdar Gençlik Merkezi'nden faydalanmıştır. Belediyenin düzenlemiş olduğu yaz spor etkinliğine 1.750 kişi kış spor etkinliğine 7.000 kişi katılmıştır. Üsküdar Medeniyet Okulu, Üsküdar Genç Enderun, Güzel Sanatlar Akademisi pandemi nedeniyle öğrencilerin eğitim hayatından uzak kalmamaları adına derslerini çevrim içi ortamda devam ettirmiştir. Covid-19 nedeniyle 2020 yılında gerçekleştirilemeyen 23 Nisan kutlamaları için evlerinde bulunan ve internet sitesi üzerinden Üsküdar Belediyesi'ne talep başvurusunda bulunan çocuklara "Eğlen, Öğren, Üsküdar" kartları dağıtılmıştır.

Tablo 5. Çocuklar ve gençlere yönelik sayısal veriler

Faaliyetler	2019		2020		2021	
	Faaliyet/Kurum Sayısı	Katılan Öğrenci	Faaliyet/Kurum Sayısı	Katılan Öğrenci	Faaliyet/Kurum Sayısı	Katılan Öğrenci
Bilgi Evi ve Çocuk Akademisi	23	45.700	13	37.000	13	37.250
Bilgi Evi ve Çocuk Akademisi Turnuvaları	18	20.000	20	20.000	22	21.000
Bilgi Evi ve Çocuk Akademisi Yarışmaları	18	20.000	40	15.000	45	15.250
Çocuklar ve Gençler İçin Kültürel Geziler	160	20.000	26	3.812	110	32.500
Ettit/Kurs Merkezi	28	78.900	35	100.000	37	100.000
Çocuk Üniversitesi	1	2.200	1	2.200	1	2.220
Gençlik Akademisi	1	22.000	1	22.000	1	22.250
Gençlik Merkezi	1	10.000	1	14.000	1	14.500
Kültür ve Sanat Etkinliği	300	40.000	136	6.948	275	32.500
Yaz Spor Etkinliği	1	1.750	1	1.500	1	1.750
Kış Spor Etkinliği	1	1.500	1	5.132	1	7.000
Dikkat Güçlendirme Puzzle Seti	0	0	1.200	1.200	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Tablet Yardımı	0	0	4.250	4.250	Bilinmiyor	Bilinmiyor

Engelliler

Üsküdar Belediyesi 2019 yılında 1.170 engelli çocuğa maddi manevi destekte bulunmuş bu yardımlar her sene artarak, 2020 yılında 1.366 çocuğa, 2021 yılında ise 2.700 çocuğa ulaşmıştır. 2019 yılında engelli çocuklara verilen özel eğitim seans sayısı 9.445'den pandeminin başladığı 2020 yılında 5.891'e, pandeminin devam ettiği 2021 yılında ise 2.100'e gerilemiştir. Engelsiz Yaşam Merkezi'nde engelli bireyler için havuz hizmeti seanslar olarak verilmiştir. Bu hizmet kapsamında 2019 yılında 3.401 havuz seansı, 2020 yılında 1.421 havuz seansı, 2021 yılında ise 3.100 havuz seansı hizmeti sağlamıştır. 2019 yılında Engelliler Kış Spor Okulu etkinliğine 956 engelli birey katılırken pandeminin başladığı 2020 yılında bu sayı 534'e gerilemiş 2021 yılında ise 615'e yükselmiştir. Engelli bireyler için düzenlenen yaz spor okullarında 2019 yılında 240 engelli birey katılmış, pandemi nedeniyle 2020 yılında katılım gerçekleşmemiştir. 2021 yılında ise 250 engelli birey bu okuldan faydalanmıştır (Üsküdar Belediyesi, 2019 Yılı Mali Performans Programı: 59-95-98, Üsküdar Belediyesi, 2020 Yılı Mali Performans Programı: 53-61-63, Üsküdar Belediyesi, 2021 Yılı Mali Performans Programı: 53-61-63).

Tablo 6. Engelli bireylere yönelik sayısal veriler

Hizmetler	2019	2020	2021
Maddi ve Manevi Destek Sağlama	1.170	1.366	2.700
Özel Eğitim Seansı	9.445	5.891	2.100
Havuz Seansı	3.401	1.421	3.100
Engelliler Kış Spor Okulu	956	534	615
Engelliler Yaz Spor Okulu	240	-	250

2020 yılı içinde 1.394 bireye özel eğitim, konuşma ve dil terapisi, duyu bütünleme, grup eğitimi ve danışmanlık alanlarında bir seans 45 dakika olmak üzere toplamda 422.955 seans eğitim verilmiştir. Üsküdar Belediyesi, otizmli çocuklara ve ailelere yol haritası sunabilmek amacıyla, Otizm Merkezi açmıştır. Merkez, tanı koyma, tedavileri planlama ve tedavi takip işlemlerini tek çatı altında yapabilmeyi amaçlamaktadır. Sunulan bu hizmet pandemi sürecinde vatandaşların katılımına açıktır. Üsküdar Belediyesi, 2020 yılında Engelli Koordinasyon Birimi tarafından 931 aileye, hasta yatağı, hasta bezi, ıslak mendil, akülü araç gibi medikal malzeme temininde bulunmuştur (Üsküdar Belediyesi, 2020 Yılı Faaliyet Raporu: 208).

Üsküdar Belediyesi tarafından Üsküdar'da down sendromlu bireylerin kent hayatına ve topluma entegrasyonunu sağlayabilmek adına ilçe içerisinde oluşturdukları 2 adet Tebessüm Kahvesi bulunmaktadır. Tebessüm kahvesinde vatandaşlara sunulan hizmet, Down sendromlu bireyler tarafından gerçekleştirilmektedir. Down sendromlu çalışanlar pandemi sürecinde birinci derece risk grubunda buldukları için vakanın görüldüğü ilk tarihten itibaren izne çıkarılmışlardır (aa.com.tr, 2021).

Yoksullar

Üsküdar Belediyesi, ihtiyaç sahibi vatandaşlara temin ettiği Destek Kart ile her türlü, giyim, temizlik, yakacak, gıda gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmıştır. 2019 yılında 5.793 aileye destek kart yardımında bulunulmuştur. 2020 yılının ilk yedi ayı içerisinde 5.234 aileye destek kart temin edilmiştir. Bu sayı 2021 yılında 5.500 kişiye ulaşmıştır. Belediye, 2019 yılında 1.136 haneye yakacak yardımında bulunurken, 2020 yılında 500 haneye, 2021 yılında ise 1.500 haneye bu yardımı ulaşmıştır. Belediye yeni çocuk sahip olmuş ailelere bebek tebliğine giderek onlara hediye vermektedir. Bu hizmet kapsamında, 2019 yılında 2.551 aileye, 2020 yılında 843 aileye, 2021 yılında ise 2.000 aileye bebek tebliğine gidilmiştir. Belediyenin yardıma muhtaç ve kimsesizlere sunduğu sıcak yemek ikramı hizmetinden 2019 yılında 459 kişi, 2020 yılında 440 kişi, 2021 yılında 420 kişi yararlanmıştır (Üsküdar Belediyesi, 2019 Yılı Mali Performans Programı: 59, Üsküdar Belediyesi, 2020 Yılı Mali Performans Programı: 53, Üsküdar Belediyesi, 2021 Yılı Mali Performans Programı: 53).

Tablo 7. Yoksullara yönelik sayısal veriler

Hizmetler	2019	2020	2021
Yakacak Yardımı	1.136	500	1.500
Destek Kart	5.793	5.234	5.500
Bebek Tebliği	2.251	843	2000
Sıcak Yemek Hizmeti	459	440	420

SONUÇ

Üsküdar Belediyesi pandemi döneminde dezavantajlı gruplar için birçok sosyal hizmet sunmuştur. Belediye, bir yandan pandemi öncesinde sunduğu hizmetleri devam ettirmiş diğer yandan yeni hizmet alanları oluşturmuştur. Oluşturduğu hizmet alanlarıyla pandeminin meydana getirdiği olumsuzlukları giderebilmek ve vatandaşları bu olumsuzluklardan muhafaza edebilmek amaçlanmıştır. Örneğin, salgın nedeniyle evinde kalmak zorunda olan 65 yaş ve üzeri yaşlılar için 'araman yeter' projesini oluşturmuştur. Bu hizmet, sokağa çıkamayan yaşlıların sosyal yaşamdan kopmalarını için gençler tarafından aranarak hâl hatırlarının sorulduğu bir projedir.

Pandemi süreciyle birlikte uygulamaya konulan bir diğer hizmet çocuklar ve gençlere yönelik olmuştur. Salgın nedeniyle yüz yüze eğitime ara verilmiş ve çevrim içi eğitime geçiş yapılmıştır. Maddi nedenlerden dolayı teknolojik cihazları olmayan öğrenciler çevrim içi eğitimden mahrum kalmışlardır. Bu nedenle Üsküdar Belediyesi öğrencilere tablet bilgisayar desteğinde bulunmuştur. Kısıtlama nedeniyle sokağa çıkamayan çocuklar için ise, 'puzzle dikkat güçlendirme seti' hediye edilmiştir. Belediye sunduğu eğitim hizmetlerini pandemi öncesiyle aynı oranda sürdürmüş ya da hizmetlerini arttırmış ancak hiçbir kamu hizmetinde yavaşlama veya gerileme yaşanmamıştır.

Üsküdar Belediyesi'nin Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğüne bağlı olarak görev yürüten Süper Hizmet Birimi pandemi döneminde valiliğin vatandaşlara yardım etmek için kurduğu İstanbul Vefa İletişim Merkezi ile koordineli bir şekilde çalışmıştır. Süper Hizmet Birimi, pandemi sürecinde kısıtlama nedeniyle evinde kalan vatandaşların istek ve şikayetlerini belediyenin ilgili birimine aktarmak ve süreci takip etmekle mesul olmuştur. Birim, ihtiyaç sahiplerinin hızlı bir şekilde tespit edilip hizmet sunulmasında önemli bir rol üstlenmiştir.

Üsküdar Belediyesi 2021 yılında pandemi öncesine kıyasla sosyal politikalara 87,543,95₺ daha fazla kaynak aktarmıştır. Oluşan yeni hizmet alanlarını karşılamak, atırılan bu kaynak miktarı içerisinde değerlendirilmektedir. Ancak genel bütçe içerisinde sosyal politikalar için ayrılan payda %3,05'lik bir düşüş yaşanmıştır.

Bu düşüşün hizmet sunumlarına da yansıdığı düşünülmektedir. Örneğin; Belediye'nin yoksullara yönelik sunduğu 'destek kart hizmeti' 2019 yılında 5.793 vatandaşa sunulurken, 2021 yılında 5.500 vatandaşa sunulmaktadır. 2019 yılında 'sıcak yemek hizmeti' 459 vatandaşa sağlanırken, 2021 yılında 420 vatandaşa sağlanmaktadır. 2019 yılında çocuklar ve gençler için 300 sanat etkinliği

gerçekleştirilirken 2021 yılında 275 etkinlik gerçekleştirilmiştir. Engelli bireylere 2019 yılında 9.445 'özel eğitim seansı' verilirken 2021 yılında 2.100 seans verilmiştir.

Pandemi öncesi sunulan bu hizmetlerin pandemi döneminde azalması, sosyal politikalar için ayrılan payda yaşanan %3,05'lik düşüşten kaynaklanabileceği kanaatine varılmıştır.

Üsküdar Belediyesi'nin performans programları ve faaliyet raporlarında ilçede yaşayan mülteci ve göçmenlere yönelik üretilen hizmetlerle ilgili veri paylaşılmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Belediyenin göçmen ve mültecilere yönelik sunduğu hizmetleri performans programı ve faaliyet raporunda paylaşması belediye ve vatandaşlar için önem arz etmektedir. Bu bakımdan veri paylaşılması konusunda Üsküdar Belediye'sinin daha özenli olması beklenir.

Sonuç olarak; Üsküdar Belediyesi pandeminin meydana getirdiği olumsuzlukları giderebilmek için birçok hizmet sunmuştur. Bu süreçte belediyenin öncelikli hizmet alanını yaşlılar, engelliler, çocuklar ve gençler oluşturmuştur. Belediye yaşlıların kentten kopmamaları için maddi, manevi ve psikolojik yönden onları güçlü tutacak hizmetler sunmuştur. Engelliler için sosyal aktiviteler pandemi tedbirleri kapsamında devam ettirilmiştir. Böylelikle engelliler sosyal hayatın içinde tutulmaya çalışılmıştır.

Ayrıca Üsküdar Belediyesi; çocuklar ve gençlerin eğitimine pandemi sürecinde önem vermiştir. Öğrencilere kurs, teknolojik cihaz, kültürel etkinlikler gibi birçok hizmet sunularak, eğitim hayatından uzaklaşmamaları sağlanmıştır.

KAYNAKÇA

Aksoy, İ.İ. (2019). Dezavantajlı grupların istihdamına yönelik politikalar: gelişmiş ülke örnekleri ve Türkiye için politika önerileri, [Yüksek lisans tezi], Erciyes Üniversitesi.

Atmaca Y. (2013). Optimal belediye büyüklüğü ve yeni büyükşehir belediye yasası. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Cilt:3 Sayı:2, 168-184.

Baydoğan, H. (2012). Dezavantajlı gruplara yönelik aktif istihdam politikalarının etkinliği, [Yüksek lisans tezi], Cumhuriyet Üniversitesi.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi. <http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/> Erişim tarihi:17.12.2020.

Ceran Karataş, Y. (2020). Mezarlıklar Çağında Varolabilmenin İmkânı: Biyopolitik ve Dijitallik, İLEM Covid 19 Soruşturma Dosyası 8.

Çobanoğlu, D.D. (2019). Türkiye'de sosyal politikaların dönüşüm süreci ve yaşlılara yönelik sosyal politikalar, [Yüksek lisans tezi], Akdeniz Üniversitesi.

Durak Ünlü, İ. (2019). Yerel yönetimlerin hayat boyu öğrenmedeki yeri ve dezavantajlı gruplar açısından değerlendirilmesi: ismek örneği, [Yüksek lisans tezi], Marmara Üniversitesi.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2021). Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Engelliler Konfederasyonu. 2020 Yılı Genel Değerlendirme. <https://www.engellilerkonfederasyonu.org.tr/engelliler-konfederasyonu-2020-yili-genel-degerlendirme/>. Erişim tarihi: 11.09.2021.

İstanbul'un En Kalabalık 10 Kenti. <http://www.istanbul.gov.tr/nufus-bakimindan-turkiyenin-e-n-buyuk-kenti-istanbul>, Erişim tarihi: 22.12.2021

Korkut G., Tuna Uysal M. (T.Y). Gençlerin ve yaşlıların yaşlılık sürecine ilişkin görüşleri: karşılaştırmalı bir çalışma. Journal Of Awareness. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi. Sosyal Hizmet Bölümü. Fen-Edebiyat Fakültesi. Sosyoloji Bölümü.

Maske Üretimi. <https://sosyalpolitika.fisek.org.tr/covid-19-gunlerinde-devletin-maske-uretimi/>. Erişim tarihi: 31.11.2021.

Sağlık Bakanlığı. 2020 Faaliyet Raporu. <https://sgb.saglik.gov.tr/TR,60674/stratejik-yonetim.html>

Sayılarla Üsküdar: <https://www.uskudar.bel.tr/Tr/Main/Pages/Sayılarla-Uskudar/29> Erişim tarihi: 01.10.2021

Tebessüm Kahvesi. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/tebessum-kahvesindeki-down-sendromlu-gencler-calisarak-farkindalik-olusturuyor/2182382>. Erişim tarihi: 22.10.2021.

Tiyek, R. (2012). Yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamalarındaki rolü: İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal yardım birimi örneği.

Tunay, F. (2012). Yerel yönetimlerle dezavantajlı grupların ilişkileri, [Yüksek lisans tezi], İstanbul Aydın Üniversitesi.

"TÜİK Veri Portalı. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. 2020. <https://data.tuik.gov.tr/bulten/index?p=37210> . Erişim tarihi: 12.09.2021

TÜİK Veri Portalı. İstatistiklerle Çocuk. 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?P=Istatistiklerle-Cocuk-2020-37228> Erişim tarihi: 01.10.2021

TÜİK Veri Portalı. İstatistiklerle Gençlik. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?P=Istatistiklerle-Gencilik-2020-37242> . Erişim tarihi:01.10.2021

TÜİK Veri Portalı. İstatistiklerle Yaşlılar. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?P=Istatistiklerle-Yasli-lar-2020-37227>. Erişim tarihi: 01.10.2021

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Kanun No:2709. Kabul Tarihi: 18.10.1982. Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 9.11.1982 Sayı: 17863 (Mükerrer) Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22

Türkiye İstatistik Kurumu, (TÜİK). <https://data.tuik.gov.tr/search/search?text=yoksul> . Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre bölgesel yoksul sayıları ve yoksulluk oranları. 22 Haziran 2021. Erişim tarihi: 01.09.2021

Türk Medeni Kanunu. Kanun Numarası: 4721, Sayı:24607, Tertip: 5, Cilt:41

Uzunay, Ş. C. (2016). Yerel yönetimlerin dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politika uygulamaları: bir alan araştırması, [Yüksek lisans tezi].

Üsküdar Belediyesi. (2020). Üsküdar Belediyesi 2020 Yılı Performans Programı. <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/kurumsal-raporlar/20>

Üsküdar Belediyesi. (2021). Üsküdar Belediyesi 2021 Yılı Performans Programı. <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/kurumsal-raporlar/20>

Üsküdar Belediyesi. (2020). Üsküdar Belediyesi 2020 Yılı Faaliyet Raporu. <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/kurumsal-raporlar/20>

Üsküdar Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü. (T.Y.). Üsküdar Turizm Rehberi.

Üsküdarlı Annelere Mor Salkım, <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/news/uskudarli-anneleremor-salkim/2013> . Erişim tarihi: 23.12.2021

Üsküdar Kadın ve Aile Danışma Merkezi. İnternet Sitesi:
<https://www.istanbultakipte.com/haberler/siyaset/yerel-yonetimler/baskan-turkmen-uskudar-kadin-ve-aile-danisma-merkezi-acilisi-gerceklestirdi.html>. Erişim tarihi:08.10.2021

Yıldırım Aykurt, A. (2020). 21.yüzyıl'da sosyal sorunlar ve dezavantajlı gruplar. Journal Of Awareness, 5(3), 427-448. <https://doi.org/10.26809/joa.5.031>

Yılmaz, Z. (2021). Yerel yönetimlerin göçmenlere yönelik sosyal politikaları: ankara örneği, (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Yiğitbaş, Ç. (2020) Hem dezavantajlı hem kadın olmak,(Derleme). Van Tıp Dergisi. Cilt:27, Sayı:3.

Yiğitbaş, Ç. (2020). Hem Dezavantajlı Hem Kadın Olmak. Van Tıp Dergisi 27(3): 367-370. 2020 Doi: 10.5505/Vtd.2020.33230.

442 Sayılı Köy Kanunu, Kabul Tarihi: 18.3.1924 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 7.4.1924 Sayı: 68 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 5

3030 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Kanun Numarası:5216 Kabul Tarihi:10.7.2004 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 23.7.2004 Sayı :25531 Yayımlandığı Düstur: Tertip:5 Cilt: 43

5302 Sayılı, İl Özel İdaresi Kanunu, Kabul Tarihi: 22.02.2005, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 4/3/2005 Sayı: 25745 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44

5393 Sayılı Belediye Kanunu, Kabul Tarihi: 3.7.2005 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 13.7.2005 Sayı: 25874 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44